

II Congrés de Professionals i Entitats de Gerontologia i Geriatria de Catalunya

Envelliment satisfactori, el nostre repte

Taula rodona: L'atenció a la dependència i el finançament. Reptes i visions

Molt bona tarda a tothom,

Agraeixo la invitació que m'han fet per poder participar en la taula que avui ens ocupa i que vol tractar un dels temes més destacats que es debatran en aquesta legislatura, la coneguda llei de la dependència, la qual vol arribar a ser el quart pilar de l'estat del benestar a l'Estat espanyol. D'altra banda, cal recordar que des del Departament de Benestar i Família s'ha impulsat la nova llei de serveis socials per tal de començar a fer passos fermes i decidits cap a la construcció d'un model social que garanteixi tots els drets, també els socials, a l'estil de les constitucions i lleis més progressistes que existeixen avui en dia.

Les nostres societats estan experimentant un canvi social de magnituds molt importants arran de l'augment de l'esperança de vida i les baixes taxes de fecunditat que s'han donat a Europa durant la dècada dels noranta. Tot plegat, i fent cas de les xifres que utilitzen els demògrafs, hem de tenir molt en compte l'augment accelerat que es produirà en un futur ben pròxim de persones que aniran arribant a l'edat de 65 anys i que, en molts casos, la superaran, fenomen que es coneix com l'envelliment de l'envelliment.

Fent quatre números molt ràpids i molt significatius podem veure de què estem parlant: a l'Estat espanyol, mentre que entre el 1900 i el 1960 només un milió de persones van entrar a formar part del col·lectiu de majors de 65 anys, entre 1960 i 1998 l'increment fou de tres milions d'individus!

Així, doncs, les franjes d'edats més elevades de les nostres societats aniran rebent un gruix de població cada cop més gran, cosa que demana dels poders públics –ja des d'avui!– la posta en marxa de mesures i polítiques que garanteixin la qualitat de vida d'aquestes persones i que no provoquin incidents fruit de l'anomenat *xoc generacional*.

L'envelliment de les nostres societats ens enfronta, un cop més, amb la realitat de la vida humana. Tenim, avui per avui, un problema greu d'acceptació cultural de què vol dir fer-se gran. La nostra societat consumista, egoista i amb somnis publicitaris d'eterna joventut ens convida a oblidar, i fins i tot a menysprear, aquelles persones que no responen a determinats cànons d'edat, de professió, de bellesa... Tots plegats, moltes vegades sense adonar-nos-en, vivim completament d'esquenes als problemes dels nostres avis i àvies... Senzillament, esperem que, de tant en tant, els poguem anar a veure a casa seva perquè ens expliquin quatre coses tot dinant!

Hem acabat acceptant els prejudicis que diuen que la vellesa és una etapa d'inactivitat, de manca de voluntat de participació política i, fins i tot, de cert conservadorisme ideològic. Amb tot, cal que des de tots els fronts possibles comencem a generar un discurs diferent. Un discurs que prioritzi aquelles parts positives que té ser gran i que valori positivament la millora de la salut i l'augment corresponent de la qualitat de vida. Cal, doncs, que comencem a parlar d'experiència, d'aprofitament dels recursos i de les habilitats adquirides al llarg de tota una vida.

D'aquestes anàlisis hem de valorar molt positivament que la llei de serveis socials i la llei de dependència hagin entrat en l'agenda política. Ara, però, és necessari que aquestes lleis entrin també en l'agenda social. Passin, en definitiva, del Parlament al bar. M'explico: aquestes lleis, i sobretot els seus importants efectes per a la població, és bo que siguin debatudes pels ciutadans i ciutadanes arreu per tal que es faci evident la necessitat de considerar imprescindible que la societat es doti dels mecanismes de protecció social que les noves necessitats demanen.

Avui, les noves formes de família i la integració laboral de la dona demanen respostes urgents als poders públics per tal de poder fer front als reptes que ens esperen: la

família comença a no poder atendre totes les necessitats que els seus membres li plantejen i, per això, cal potenciar mesures efectives des del sistema públic.

Més serveis socials i millors

La nova llei de serveis socials

Les necessitats i els reptes a què ens enfrontem ens obliguen a aplicar polítiques que facin arribar els serveis socials a tothom. Cal tenir voluntat política a l'hora d'implantar un model social que defensi la cobertura de tots els drets. Aquest és un pas clau per a la construcció d'unes societats més justes que tinguin com a objectiu l'eradicació de la pobresa i l'impuls de valors de cohesió i solidaritat social. Els polítics hem de saber mirar el món i afrontar les necessitats futures amb instruments útils. En aquest sentit, la nova llei de serveis socials –lleï referent a Catalunya en aquesta matèria– respon a aquest fet, ja que paliarà una situació de descoordinació i de poca efectivitat dels serveis socials que vam heretar de l'anterior govern, en el qual l'assistencialisme de l'època no garantia per lleï uns serveis universals i de qualitat.

Amb la nova lleï hi ha una voluntat clara d'universalització dels serveis socials, perquè posa al mateix nivell el benestar, l'educació, la salut i el dret a les pensions. L'objectiu d'universalització respon a la idea de *serveis socials per a tot aquell qui ho necessiti*, per tal d'aconseguir garantir una qualitat de vida digna a la ciutadania i propulsar la disminució de les desigualtats socials.

La lleï vol superar la legislació vigent, la qual reconeix el dret als serveis socials de la població però a la pràctica condiona l'accés a les prestacions a les disposicions reglamentàries, de manera que el dret real està debilitat perquè depèn de les disponibilitats pressupostàries existents.

Cal no oblidar un dels fets més destacats que impulsarà aquesta lleï: possibilitarà l'accés de les classes mitjanes als serveis socials, les quals fins ara no hi podien accedir perquè sobrepassaven els barems de renda, alhora que no podien fer front als elevats preus dels centres del sector privat. Aquesta situació que origina que l'atenció i cura –en el cas que ens ocupa, de la gent gran– hagi d'anar a càrrec de les famílies,

la qual cosa es tradueix en què les dones de la família acaben essent qui ha de fer front a aquest fet amb els inconvenients i els costos que això comporta: doble jornada laboral, estrès, poca o nula disponibilitat horària per dedicar-la al temps d'oci...

Per últim, cal tenir present que en la elaboració d'aquesta llei s'ha tingut molt en compte la participació del sector i de tots els agents implicats, alhora que suposarà la creació d'uns 53.000 llocs de treball en l'horitzó de l'any 2015.

La llei de la dependència

A l'Estat espanyol la llei de referència serà la futura Ley de Autonomía Personal y de Atención a las Personas Dependientes. Una llei que en un estat social com ho és l'espanyol fa temps que es reclama, apel·lant a la dignitat de les persones i al deure que té l'Administració de facilitar a les que ho necessitin el suport per assolir una vida social plena.

En aquest sentit, les persones en situació de dependència formen un grup social que mereix una actuació legislativa que fixi una regulació específica per a la seva situació, cosa que explica la necessitat del plantejament d'aquesta llei.

Dins d'aquest apartat m'agradaria fer un incís que considero important i al qual la nova llei pot ajudar a solucionar: des del meu punt de vista, són molt preocupants les dades que actualment mostren que cada cop hi ha menys gent que es dedica a ajudar les persones en situació de dependència. Els experts assenyalen aquest fet com a causa dels canvis en les tendències familiars que s'han anat produint al llarg d'aquest anys.

L'interrogant, en casos com aquests, és preguntar-nos si aquests canvis estan afectant la nostra responsabilitat social vers els més febles i desvalguts de la nostra societat. Dins d'aquest apartat, i tenint en compte el Congrés en el qual ens trobem, cal no oblidar l'augment preocupant i vergonyant dels maltractaments i la violència cap a les persones grans.

La llei de dependència és benvinguda, doncs, per tots els efectes de caràcter progressista que pot generar. Ara bé, cal dir, però, que hauria d'aportar una visió molt

més actual de la problemàtica que vol resoldre. En definitiva, les línies de pensament més modern en l'àmbit de la discapacitat fan més referència a la persona discapacitada –donen importància a la persona!– que a l'ajuda. Es considera molt més important el desenvolupament total de la personalitat de la persona discapacitada que la pròpia assistència social, la qual és important –és clar!– però ha de subordinar-se a l'objectiu de fomentar l'autoestima i la integració de la persona que viu aquesta situació.

És per aquest motiu que és realment preocupant que en l'avantprojecte es fixi com a primera finalitat –abans, fins i tot, que la motivació i la promoció de la responsabilitat social de les persones directament afectades– la creació d'un òrgan administratiu (Sistema Nacional de Dependència) Amb tot, el que és evident és que les persones discapacitades necessiten, abans que un ajuda administrativa despersonalitzada, atenció directa, la presència de la seva família al seu costat i les possibilitats de desenvolupar plenament la seva vida amb un assistència que els faciliti o que els permeti superar les seves limitacions.

Personalment, doncs, crec que hem de saber aprofitar l'actual etapa de benestar econòmic i de bona salut de la tresoreria estatal per engegar un projecte ambiciós que faci que aquest període sigui recordat com l'etapa en què s'universalitzaren els drets en matèria de serveis socials, de la mateixa manera que, a la primeria de la dècada dels anys vuitanta del segle passat, es reconegué la universalització de la sanitat.

Per a mi la nova llei hauria de girar al voltant de dos eixos fonamentals:

1. Ha de ser una llei progressista, tant pel que fa el reconeixement dels drets universals, subjectius i exigibles com a la provisió de recursos i serveis.
2. Ha de ser una llei de caràcter federal, atentent al caràcter exclusiu de les competències autonòmiques en matèria de serveis socials. Val a dir, doncs, que no acceptarem una llei jacobina que pretengui confondre la competència constitucional de

l'Estat, quant a garantir la igualtat a tot el territori espanyol dels drets bàsics, amb la uniformitat i la invasió del marc competencial autonòmic.

I per últim, i pel que fa a d'on sortiran els recursos per a sufragar la llei, s'hauria d'identificar clarament dins de la llei dels pressupostos generals de l'Estat, a manera de partida oberta, per tal de poder cobrir totes les necessitats no previstes. Les transferències a les comunitats autònomes hauran de preveure diferents variables de caràcter sociodemogràfic, territorials, de potencials usuaris futurs, etc.

El finançament del catàleg de referència s'ha de realitzar mitjançant convenis bilaterals entre el govern i les comunitats autònomes.

Cal tenir en compte la creació de diferents fons de compensació per tal de poder fer front, d'una banda, als dèficits històrics en algunes comunitats autònomes, i d'altra, poder afrontar possibles desviacions producte de les diverses singularitats autonòmiques. En el cas de Catalunya: l'IPC català més alt que no pas el d'altres territoris, desajustaments entre les previsions i l'evolució de les necessitats, etc.

Tanmateix, en la discussió del sistema de finançament caldrà incloure la variable que introdueix la mateixa classificació entre dependència moderada, severa i gran dependència.

També cal tenir present que l'Estat recuperarà part de la inversió, via retorn fiscal, per la qual cosa caldria que aquest retorn, fruit de l'esforç personal, familiar i de les mateixes polítiques de les administracions locals i del governs de les comunitats autònomes, es reinvertís en aquelles comunitats que han protagonitzat l'esforç. Per tant, *a més esforç, més retorn* i, en conseqüència, més reinversió en forma de menys contribució de les comunitats autònomes en el percentatge de cofinançament dels serveis no bàsics pactats a través del convenis bilaterals.

Aquest darrer punt per a mi és bàsic, ja que ens permet preveure el copagament com una mesura transitòria. Pot acceptar-se el copagament com a mesura transitòria per contribuir a engegar el sistema, però, atenent a la nostra voluntat de socialització de la

riquesa, en pocs anys caldria que desaparegués per fer efectiva la universalitat gratuïta del dret.

Carme Capdevila i Palau,

Diputada i Vicesecretària general d'Acció Política d'ERC,